

การศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
A Study of solid waste management model by community
participation process, Tambon Huai Mun, Nam Pat District,
Uttaradit Province.

รสสุคนธ์ ประดิษฐ์¹ ยุวดี พ่วงรอด² อารมณ ชาญกุล³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของพื้นที่พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น และ 3) ศึกษารูปแบบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชน พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมก็คือเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตตำบลห้วยมุ่นจำนวน 400 ครัวเรือน สำหรับแนวทางและรูปแบบการจัดการขยะโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือกลุ่มผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาปัญหาในการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น พบว่า ขยะในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์จำพวกหัวสับปรดที่เน่าเสียและเศษที่ตัดทิ้งจากหัวสับปรदनอกจากนี้ยังพบขยะจำพวกขยะอันตราย ขวดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

³ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail pan_cakenaka@hotmail.com

ถูกปุ๋ยเคมี ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่จะใช้ในการทำการเกษตร และมีการกองทิ้งในขยะจำพวก อินทรีย์ การฝังกลบขยะอันตราย รวมถึงการทิ้งในถังรวมโดยไม่แยกประเภทขยะ

2. กระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนยังมีส่วนร่วมไม่มากเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการของการวางแผน การดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และร่วม ประเมินผลจากการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยมุ่นควรเปิดเผยข้อมูลด้านรายได้จากการจัดเก็บให้ประชาชนได้รับทราบ

3. รูปแบบและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น พบว่า ควรลดปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิดขยะที่มาจากบ้านเรือนโดยการรณรงค์ ให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ ให้มีการคัดแยกขยะก่อนนำมาทิ้งลงถังขยะของ อบต. ซึ่งเป็นการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรเป็น หน่วยงานหลักในการจัดตั้งหรือสนับสนุนการเกิดธนาคารขยะ เพื่อให้การคัดแยกขยะมี แหล่งรับซื้อที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควร เข้าไปดูแล ให้ความรู้ รวมถึงจัดหาระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการกำจัดขยะให้กับพื้นที่ สูง เพื่อไม่ให้ปัญหาขยะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่อไป และ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปดูแล ให้ความรู้ รวมถึงจัดหาระบบเทคโนโลยีที่ ทันสมัยในการกำจัดขยะให้กับพื้นที่สูง เพื่อไม่ให้ปัญหาขยะส่งผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการขยะ, กระบวนการมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims to study 1) the problem of household solid waste management in Huai Mun area 2) study the process of public participation in solid waste management in Huai Mun area and 3) to study patterns and policy suggestions concerning waste management suitable for the community of Huai Mun Sub-district, Nam Pad District, Uttaradit Province. This research is a mix method of quantitative and qualitative research. The sample group of this research is 400 households living in Huai Mun Sub-district area. In addition, guidelines and patterns for waste management

processed by the contribution of people living in the community has been collected its data by having conversations with the focus group. ‘Community Leader’ group is the most important group to give information According to the research result, it was found that :

1. The study of the condition of waste management in the households shows that most of the waste in the area is organic waste such as bad pineapple heads, and pieces of pineapple. Moreover, there are dangerous waste such as bottles of chemicals, pesticide chemical bottles, insecticide bottles, chemical fertilizer bags. And there is a dump in organic waste Hazardous waste landfill including disposing into the bin without classifying the waste

2. Participation process, it was found that people still contribute less in terms of planning process, implementation, benefit taking, and evaluation of waste management provided by the Sub-district Administrative Organization, including the missing of their contribution in income checking from fee collection. As a result, Huai Mun Sub-district Administrative Organization should show such income data in fee collection for people to acknowledge.

3. For having patterns and suggestions of waste management suitable for Huai Mun Sub-district can be described that waste from households should be reduced by giving knowledge and conducting PR in classifying their waste before throwing it away. This can be done by the contribution of people living in the community. Also, Huai Mun Sub-district Administrative Organization is the main organization in promoting the ‘Waste Bank’ for classifying waste and having waste to be sold for people to earn some extra money. as well as give knowledge to people and set up modern technological system in waste management for higher area. This can prevent how waste could affect natural environment in the future.

Keywords: solid waste management, participation process

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีแนวโน้มเสื่อมโทรม เห็นได้จากปัญหาภาวะมลพิษด้านต่าง ๆ และปัญหาการร้องเรียนด้านมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยมีสาเหตุจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชุมชน อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การคมนาคมและขนส่ง การค้าและบริการ การผลิต และการเกษตร เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สารเคมี และพลังงาน ทำให้เกิดของเสียและมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม ประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอยู่จำนวนมาก และยังขาดการบูรณาการด้านการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ จึงพบว่าในหลายพื้นที่ที่ภาวะมลพิษได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน อย่างไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้และตอบสนองต่อการบริโภคเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (แผนจัดการมลพิษ 2555-2559, กรมควบคุมมลพิษ)

อย่างไรก็ตามช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศ 15.16 ล้านตันต่อปี ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 38 ของปริมาณที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ คิดเป็น 5.8 ล้านตันต่อปี โดยกรุงเทพมหานครให้บริษัทเอกชนดำเนินการทั้งหมด ส่วนในเทศบาลและเมืองพัทยาไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ 118 แห่ง ซึ่งปัจจุบันเดินระบบได้เพียง 99 แห่ง สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีการกำจัดโดยการเผากลางแจ้ง หรือขุดหลุมฝัง หรือกองทิ้งบนพื้นที่ว่าง โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเพียง 500 แห่ง จากประมาณ 5,700 แห่ง ที่นำขยะมูลฝอยไปกำจัดร่วมกับเทศบาลที่มีระบบแล้ว ปัจจุบันจำนวนของระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอในการรองรับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดในการสนับสนุนงบประมาณจัดสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งในปัจจุบันมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 70,000 ตันต่อวัน ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย จำนวน 7,853 แห่ง ได้รับความเก็บขนและนำไปกำจัดอย่างถูกต้องประมาณ 22,000 ตันต่อวัน (ร้อยละ

32) ที่เหลือมีการเก็บขนแต่นำไปกำจัดแบบไม่ถูกต้อง บางแห่งกองทิ้งไว้ในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังมีขยะมูลฝอยจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ได้รับการให้บริการเก็บขน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจังหวัดเองก็ได้ร่วมกันส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมเพื่อลดการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่บ้านเรือน ให้มีการเก็บขนแบบแยกประเภท และนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง (กรมควบคุมมลพิษ,

http://infofile.pcd.go.th/mgt/ThailandPollut2558_Form.pdf?CFID=3947453&CFTOKEN=88942811)

ตำบลห้วยมุ่น ตั้งอยู่ในเขตอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและมีเนื้อที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว มีจำนวนหมู่บ้านในเขตการปกครอง จำนวน 8 หมู่บ้าน ตำบลห้วยมุ่นมีเนื้อที่ 239,327.50 ไร่ หรือ ประมาณ 149.57 ตารางกิโลเมตร ประชากรทั้งสิ้น 2,933 คน ภายใต้การปกครองท้องถิ่นโดยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น แม้ว่าการจัดการขยะเองจะถูกกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่เนื่องด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นเองเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก และพื้นที่ส่วนใหญ่่นั้นเป็นภูเขาและเขตอุทยานแห่งชาติทำให้พื้นที่มีปัญหาด้านการขออนุญาตก่อสร้างบ่อขยะ การดำเนินการจัดเก็บขยะ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นเข้าไปให้บริการจัดเก็บขยะภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบแล้วนำไปเทกองและฝังกลบแบบไม่ถูกสุขภิบาลในพื้นที่เขตป่าสงวน ซึ่งยังเป็นวิธีการจัดการขยะที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่และอาจกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาด้วย นอกจากนี้การจัดการขยะภายในพื้นที่ชาวบ้านมีการกำจัดขยะกันเองโดยวิธีการส่วนใหญ่ที่บ้านเรือนนิยมใช้กันคือ การเผากลางแจ้ง การเทกอง (โดยเฉพาะขยะอินทรีย์จำพวกหัวและเศษของสับปะรดที่ไม่สามารถขายได้) และการฝังกลบ (ขยะมีพิษประเภทขวดยา) ซึ่งบางครั้งก็เป็นการกำจัดขยะแบบไม่ถูกวิธีและอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาได้ ประกอบกับพื้นที่ในตำบลห้วยมุ่นส่วนใหญ่ประชากรในพื้นที่นั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการทำไร่สับปะรด ซึ่งเป็นการทำเกษตรกรรมที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังพึ่งพิงสารเคมี โดยสับปะรดห้วยมุ่นนั้นเป็นของดีจากตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาและเป็นดินทรายเหมาะกับการปลูกสับปะรด สับปะรดห้วยมุ่นจึงมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด แต่ปัญหาที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมไร่สับปะรดที่

ตามมาคือปัญหาในเรื่องขยะมีพิษจากขวดยากำจัดศัตรูพืช และสารเคมีต่าง ๆ ซึ่งขยะมีพิษเหล่านี้ถ้าถูกกำจัดอย่างไม่ถูกวิธีจะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำและดินอย่างร้ายแรง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของพื้นที่พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น
2. เพื่อศึกษารูปแบบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชน พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอπάปาด จังหวัดอุดรดิตรดิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) ประชาชนในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอπάปาด จังหวัดอุดรดิตรดิตร จำนวน 2,933 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ “Taro Yamané” ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 400 ครัวเรือน

2) กลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายในการจัดการขยะในพื้นที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 13 ราย โดยวิธีการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1) แบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการที่เหมาะสมกับพื้นที่ในการจัดการขยะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) จากข้อมูลแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ค่าความถี่และร้อยละ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบในการจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีช่วงอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 มากที่สุด ระดับการศึกษาอยู่ในช่วงจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวนสมาชิกในครัวเรือนอาศัยอยู่ครัวเรือนละ 3 – 4 คน

สภาพปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน พบว่า ขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้ มีการสร้างขยะเฉลี่ยต่อวันต่อครอบครัวเป็นจำนวนมากกว่า 5 กิโลกรัม/ต่อวัน มีมากถึงร้อยละ 28 เนื่องจากในเขตพื้นที่มีการทำเกษตรกรรมไร้สับปะรดทำให้มีขยะอินทรีย์จำพวกหัวสับปะรดที่เน่าเสีย รวมถึงส่วนใบสับปะรดที่ถูกตัดออกจากส่วนหัวจึงส่งผลให้ขยะอินทรีย์มีเป็นจำนวนมาก

ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระจกสเปรย์ หลอดไฟ ขวดสารเคมี กำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง ถุงปุ๋ยเคมี ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่น้อยกว่า 5 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 95.6 ขยะอันตรายที่มีเป็นจำนวนมากในพื้นที่คือ ขวดยาฆ่าหญ้า ขวดยาฆ่าแมลงและถุงปุ๋ยเคมี เนื่องจากการปลูกไร้สับปะรดมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร

ตาราง 1 แสดงแสดงปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
1. ขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้		
น้อยกว่า 1 กิโลกรัมต่อวัน	174	44.2
1-2 กิโลกรัมต่อวัน	89	22.6
3-5 กิโลกรัมต่อวัน	17	4.4
มากกว่า 5 กิโลกรัมต่อวัน	113	28.8
รวม	393	100.0
2. ขยะรีไซเคิล เช่น ขวดน้ำพลาสติก กระจก เครื่องดื่ม ขวดแก้ว ฝาอลูมิเนียม เศษเหล็ก เศษแก้ว เศษกระดาษ กล่องกระดาษ ลังกระดาษ		
น้อยกว่า 5 ชิ้นต่อวัน	280	72.2
6-10 ชิ้นต่อวัน	98	25.2
11-20 ชิ้นต่อวัน	5	1.3
มากกว่า 20 ชิ้นต่อวัน	5	1.3

ตาราง 1 แสดงแสดงปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน (ต่อ)

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
3. ขยะทั่วไป เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติก ซองขนมขบเคี้ยว กล่องนม แก้วพลาสติก กล่องโฟม ซ้อนพลาสติก หลอดดูดน้ำ		
น้อยกว่า 10 ชิ้นต่อวัน	323	82.0
11-20 ชิ้นต่อวัน	67	17.0
21-30 ชิ้นต่อวัน	3	0.8
มากกว่า 30 ชิ้นต่อวัน	1	0.3
รวม	394	100.0
4. ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ ระเบิด สเปรย์ หลอดไฟ ขวดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง ถุงปุ๋ยเคมี ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์		
น้อยกว่า 5 ชิ้นต่อสัปดาห์	304	95.6
6-10 ชิ้นต่อสัปดาห์	9	2.8
11-20 ชิ้นต่อสัปดาห์	3	0.9
มากกว่า 20 ชิ้นต่อสัปดาห์	2	0.6
รวม	318	100.0

วิธีการจัดการขยะแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน พบว่า การกำจัดขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้ จะใช้วิธีการทิ้งลงถังขยะของ อบต. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.3 รองลงมาคือการทำปุ๋ยหมัก คิดเป็นร้อยละ 12.5

ขยะรีไซเคิล เช่น ขวดน้ำพลาสติก กระจกเครื่องดื่ม ขวดแก้ว ฝาอลูมิเนียม เศษเหล็ก เศษแก้ว เศษกระดาษ กล่องกระดาษ ลังกระดาษ จะใช้วิธีการกำจัดโดยการเก็บแยกไว้ขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมาคือจะใช้วิธีการทิ้งลงถังขยะของ อบต. คิดเป็นร้อยละ 36.0

ขยะทั่วไป เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติก ซองขนมขบเคี้ยว กล่องนม แก้วพลาสติก กล่องโฟม ซ้อนพลาสติก หลอดดูดน้ำ ทิ้งลงถังขยะของ อบต. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.52 เนื่องจากขยะทั่วไปส่วนใหญ่ไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้จึงไม่มีการรับซื้อจึงกลายเป็นขยะประเภทที่ถูกทิ้งลงถังของ อบต. มากที่สุด

ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระจกสเปร์ย หลอดไฟ ขวดสารเคมี กำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง ถังปุ๋ยเคมี ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จะใช้วิธีการกำจัด โดยการทิ้งลงถังขยะของ อบต. รองลงมาคือการใช้วิธีการฝังกลบ ซึ่งวิธีการฝังกลบหากฝัง กลบไม่ถูกวิธีขยะประเภทนี้ที่มีมากคือขวดยาฆ่าหญ้าและขวดยาฆ่าแมลงอาจส่งผลกระทบต่อ เป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมได้ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงวิธีการจัดการขยะแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
1. ขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้		
มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้		
ฝังกลบ	39	3.7
ทำปุ๋ยหมัก	132	12.5
เผา	27	2.6
กองทิ้งบริเวณบ้าน	59	5.6
ทิ้งลงถังขยะของ อบต.	245	23.2
ทิ้งลงแหล่งน้ำ	12	1.1
รวม (หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	541	51.3
2. ขยะรีไซเคิล เช่น ขวดน้ำพลาสติก กระจกเครื่องดื่ม		
ขวดแก้ว ฟาออลูมิเนียม เศษเหล็ก เศษแก้ว เศษกระดาษ		
กล่องกระดาษ ลังกระดาษ		
ฝังกลบ	8	1.4
เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน	83	14.2
เก็บแยกไว้ขาย	261	44.7
เผา	11	1.9
ทิ้งลงถังขยะของ อบต.	210	36.0
ทิ้งลงแหล่งน้ำ	-	-
กองทิ้งบริเวณบ้าน	11	1.9
รวม (หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	584	100.0
3. ขยะทั่วไป เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถังพลาสติก ของ		
ขนมขบเคี้ยว กล่องนม แก้วพลาสติก กล่องโฟม ซ้อน		
พลาสติก หลอดดูดน้ำ		

ตาราง 2 แสดงวิธีการจัดการขยะแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน (ต่อ)

ฝังกลบ	5	1.05
เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน	12	2.51
เก็บแยกไว้ขาย	68	14.23
เผา	19	3.97
ทิ้งลงถังขยะของอบต.	361	75.52
ทิ้งลงแหล่งน้ำ	-	-
กองทิ้งบริเวณบ้าน	13	2.72
รวม (หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	478	100.0

4. ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระจก สเปรย์ หลอดไฟ ขวดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง ถังปุ๋ยเคมี ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ฝังกลบ	81	20.6
เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน	6	1.5
เก็บแยกไว้ขาย	31	7.9
เผา	15	3.8
ทิ้งลงถังขยะของอบต.	246	62.6
ทิ้งลงแหล่งน้ำ	-	-
กองทิ้งบริเวณบ้าน	14	3.6
รวม (หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	393	100.0

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ การคัดแยก การทำปุ๋ยหมัก หรือการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก มีค่าเฉลี่ย 2.95 อยู่ในระดับปานกลาง

รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชน พบว่า ชุมชนมีความสะอาด งามตา ไม่มีปัญหากลิ่นการเผาขยะ กลิ่นขยะรบกวน และสามารถสร้างรายได้จากการขายขยะรีไซเคิล มีค่าเฉลี่ย 2.91 ระดับปานกลาง

การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า การมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะ การมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยประชาชน

ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะ มีค่าเฉลี่ย 2.16 อยู่ในระดับต่ำ

ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของการจัดการขยะในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาหรือความต้องการ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หรือจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยระดับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุมีค่าเฉลี่ย 2.09 อยู่ในระดับต่ำ

และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยประเมินการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานของพนักงานจัดเก็บขยะ การประเมินผลด้านการลำเลียง การจัดเก็บ และการให้ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของ อบต. มีค่าเฉลี่ย 2.01 ระดับต่ำ ดังแสดงในตารางที่ 3 และ 4

ตาราง 3 แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลรวมรายด้าน

รายด้าน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ	2.09	ระดับต่ำ
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	2.16	ระดับต่ำ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	2.95	ระดับปานกลาง
4. ด้านการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหaxyชุมชน	2.91	ระดับปานกลาง
5. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	2.01	ระดับต่ำ
รวม	2.42	ระดับต่ำ

ตาราง 4 แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม							รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เคย	ค่าเฉลี่ย	
1 ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ								
1.1 ท่านเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนร่วมกับ อบต.	12 (3.0)	69 (17.3)	117 (29.3)	30 (7.5)	45 (11.3)	127 (31.8)	2.02 ระดับต่ำ	400 (100.0)
1.2 ท่านมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	12 (3.0)	80 (20.0)	125 (31.3)	34 (8.5)	25 (6.3)	124 (31.0)	2.13 ระดับต่ำ	400 (100.0)
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชนร่วมกับ อบต.	16 (4.0)	71 (17.8)	126 (31.5)	36 (9.0)	28 (7.0)	123 (30.8)	2.13 ระดับต่ำ	400 (100.0)
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน								
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรของ อบต.	11 (2.8)	78 (19.5)	134 (33.5)	34 (8.5)	34 (8.5)	109 (27.3)	2.22 ระดับต่ำ	400 (100.0)
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชน	14 (3.5)	78 (19.5)	118 (29.5)	40 (10.0)	32 (8.0)	118 (29.5)	2.15 ระดับต่ำ	400 (100.0)
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน	14 (3.5)	70 (17.5)	121 (30.3)	38 (9.5)	44 (11.0)	113 (28.0)	2.16 ระดับต่ำ	400 (100.0)

ตาราง 4 แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (ต่อ)								
2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน	15 (3.8)	74 (18.5)	115 (28.7)	37 (9.3)	51 (12.8)	108 (27.0)	2.15 ระดับต่ำ	400 (100.0)
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ								
3.1 ท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของ อบต. ในการรณรงค์และร่วมเก็บขยะมูลฝอยในชุมชน	29 (7.2)	73 (18.3)	120 (30.0)	51 (12.8)	43 (10.8)	84 (21.0)	2.34 ระดับต่ำ	400 (100.0)
3.2 ท่านมีส่วนร่วมคัดแยกประเภทขยะเช่น เศษกระดาษพลาสติก ขวดแก้ว หรือขยะมีพิษ ก่อนนำไปทิ้งลงถังขยะของ อบต.	67 (16.8)	105 (26.3)	109 (27.3)	46 (11.5)	31 (7.8)	42 (10.5)	3.04 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
3.3 ท่านมีส่วนร่วมใช้ถุงผ้า ปิ่นโต หรือตะกร้า มาซื้อสินค้าเพื่อลดการใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม	30 (7.5)	89 (22.3)	137 (34.3)	61 (15.3)	46 (11.5)	37 (9.3)	2.74 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
3.4 ท่านมีส่วนร่วมนำขยะมูลฝอยในครัวเรือนมาทำเป็นปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ หรือการใช้ประโยชน์อื่นๆ จากขยะ	50 (12.5)	90 (22.5)	133 (33.3)	43 (10.8)	39 (9.8)	45 (11.3)	2.83 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
3.5 ท่านมีส่วนร่วมเสียค่าธรรมเนียมให้แก่ อบต. ในการบริหารจัดการจัดเก็บขยะมูลฝอย	142 (35.5)	95 (23.8)	98 (24.5)	36 (9.0)	15 (3.8)	14 (3.5)	3.67 ระดับมาก	400 (100.0)

ตาราง 4 แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (ต่อ)

3.6 ท่านมีส่วนร่วมในการลดขยะมูลฝอย เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว หรือถุงพลาสติกที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่	79 (19.8)	112 (28.0)	115 (28.7)	55 (13.8)	10 (2.5)	29 (7.2)	3.26 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
3.7 ท่านมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนมาทิ้งลงถังขยะของ อบต.	86 (21.5)	96 (24.0)	128 (32.0)	51 (12.8)	17 (4.3)	22 (5.5)	3.29 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
3.8 ท่านมีส่วนร่วมซื้อผลิตภัณฑ์ชนิดเติมแบบถุงพลาสติกมาใช้ แทนการซื้อผลิตภัณฑ์แบบขวด ทำให้ลดรายจ่าย เช่น น้ำยาปรับผ้านุ่ม	30 (7.5)	14 (3.5)	54 (13.5)	131 (32.8)	120 (30.0)	51 (12.8)	1.88 ระดับต่ำ	400 (100.0)
3.9 ท่านมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนแล้วนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้	85 (21.3)	101 (25.3)	121 (30.3)	45 (11.3)	19 (4.8)	29 (7.2)	3.24 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
3.10 ท่านมีส่วนร่วมไม่ทิ้งขยะลงลำคลองหรือใต้ถุนบ้านทำให้ลำคลองสะอาด	88 (22.0)	96 (24.0)	123 (30.8)	46 (11.5)	23 (5.8)	24 (6.0)	3.26 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
4. ด้านการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชน								
4.1 หลังจากมีการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของ อบต.แล้ว ทำให้ท่านได้รับประโยชน์และความสะดวกสบายในการดูแลเรื่องสภาวะแวดล้อมของชุมชนมีความสะอาด งามตา ไม่มีปัญหากลิ่นการเผา	81 (20.3)	101 (25.3)	121 (30.0)	52 (13.0)	19 (4.8)	26 (6.5)	3.23 ระดับปานกลาง	400 (100.0)

ตาราง 4 แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (ต่อ)

ขยะ กลิ่นขยะรบกวน								
ขยะไม่อุดตันท่อระบายน้ำ ตลอดจนไม่ทำให้แม่น้ำลำคลองเน่าเหม็น								
ต้นเงิน เป็นต้น								
4.2 เมื่อท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะประเภทต่าง ๆ ของ อบต. แล้วทำให้ท่านสามารถได้วัสดุติดจากขยะมาใช้ประโยชน์ในการลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวได้ เช่น นำมาทำปุ๋ย ทำแก๊สชีวภาพ ทำถ่าน ทำกระเป่า เป็นต้น	34 (8.5)	95 (23.8)	118 (29.5)	58 (14.5)	25 (6.3)	70 (17.5)	2.60 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
5. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน								
5.1 ท่านมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงานรักษาความสะอาดของ อบต.	19 (4.8)	79 (19.8)	96 (24.0)	45 (11.3)	20 (5.0)	141 (35.3)	2.01 ระดับปานกลาง	400 (100.0)
5.2 ท่านมีส่วนร่วมประเมินผล การเก็บขนส่ง ลำเลียงและการกำจัดขยะมูลฝอยของรถเก็บขยะ อบต.	18 (4.5)	81 (20.3)	91 (22.8)	41 (10.3)	23 (5.8)	146 (36.5)	1.97 ระดับต่ำ	400 (100.0)
5.3 ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการจัดการ	18 (4.5)	69 (17.3)	111 (27.8)	32 (8.0)	30 (7.5)	140 (35.0)	1.96 ระดับต่ำ	400 (100.0)

ตาราง 4 แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (ต่อ)

ขยะมูลฝอย ให้ อบต.

ทราบ

ตาราง 4 แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (ต่อ)

5.4 ท่านมีส่วนร่วมใน	20	89	95	38	39	119	2.13	400
การแจ้งให้ อบต. ทราบ	(5.0)	(22.3)	(23.8)	(9.5)	(9.8)	(29.8)	ระดับ	(100.0)
เมื่อพบถึงขยะชำรุด							ต่ำ	
หรือไม่เพียงพอต่อการ								
ใช้งาน								

ความเหมาะสมถึงรองรับขยะในชุมชนของท่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่าถึงขยะในชุมชนมีความเหมาะสมแล้ว คิดเป็นร้อยละ 80.8 และที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 19.3 ส่วนเหตุผลของความไม่เหมาะสมคือคิดว่าจำนวนและขนาดที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ คิดเป็นร้อยละ 38.1 รองลงมาคือ ไม่มีถังรองรับแยกตามประเภทของขยะ คิดเป็นร้อยละ 27.0 ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงความเหมาะสมถึงรองรับขยะในชุมชนของท่าน

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
1. ถึงรองรับขยะในชุมชน		
เหมาะสม	323	80.8
ไม่เหมาะสม	77	19.3
รวม	400	100.0
2. เหตุผลที่ถึงขยะรองรับไม่เหมาะสม		
มีการรื้อซึม	23	18.3
ไม่มีฝาปิดมิดชิด	21	16.7
จำนวนและขนาดที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณ	48	38.1
ขยะ		
ไม่มีถังรองรับแยกตามประเภทของขยะ	34	27.0
รวม (หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	126	100.0

รูปแบบการจัดการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ คือ การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในการจัดการขยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดขยะจากต้นทางหรือจากบ้านเรือน และการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ขยะที่มีมากจำพวกสับปะรดเน่าเสียควรส่งเสริมการนำมาทำปุ๋ยหมักเพื่อลดปริมาณขยะและเพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตร

ขยะทั่วไปควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะโดยใช้หลัก 3R คือ ลดการใช้ นำกลับมาใช้ซ้ำ และการขายเพื่อนำไปรีไซเคิล

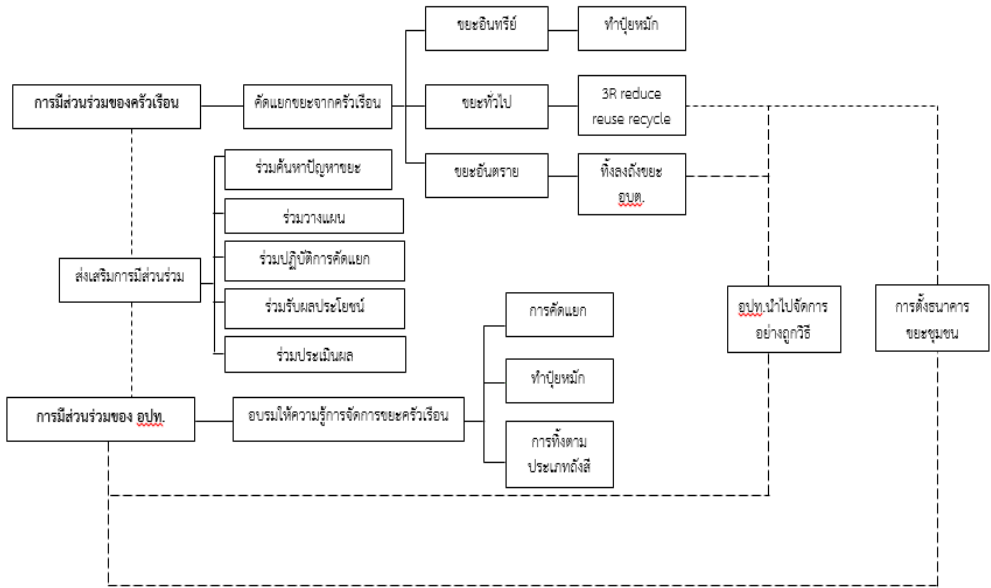
นอกจากนี้การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะเนื่องจากเป็นอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ควรมีการจัดการขยะที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การค้นหาปัญหา การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล เพื่อให้เป็นการจัดการขยะที่ทุกภาคส่วนรับผิดชอบร่วมกันและเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่ตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและการจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ในเรื่องของการคัดแยกขยะ (Reduce Reuse Recycle) เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่ชาวบ้านขาดความรู้และขาดจิตสำนึกในการคัดแยก และขาดความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักจากขยะ

อย่างไรก็ตามการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขยะที่นำมาใช้ประโยชน์ไม่ได้ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นขยะมีพิษหรือขยะอันตราย ในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะจำพวกยาปราบศัตรูพืช ถ้ามีการจัดการขยะอื่นโดยการใช้หลัก 3R ขยะอันตรายน่าจะเป็นขยะที่ถูกทิ้งลงถังมากที่สุด ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำไปจัดการอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นหลัก

และสุดท้ายการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมระหว่างครัวเรือน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่นพบปัญหาในการเป็นพื้นที่สูงบางครั้งผู้รับซื้อขยะเพื่อรีไซเคิลเข้าไปไม่ถึงพื้นที่ หรือระยะเวลาในการเข้ามารับซื้อห่างกันยาวนานจนขยะที่คัดแยกไว้ไม่มีที่จัดเก็บ ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะช่วยลดปัญหาและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการคัดแยกหรือการให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์และมีรายได้จาก

การคัดแยกขยะโดยวิธีการร่วมกันจัดตั้งธนาคารขยะ โดยการร่วมกันของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

อภิปรายผล

1) ประชาชนในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกในการคัดแยก การทิ้ง การลดปริมาณขยะ และการทำปุ๋ยหมักจากขยะ (Reduce Reuse Recycle) สอดคล้องกับผลการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (2557) การจัดการขยะมูลฝอยบนพื้นที่สูง โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในเขตบริการโรงเรียนบ้านป่าชางนาเงิน ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายพบว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่นองค์การบริหารส่วนตำบลป่าชางนาเงิน ควรมีการรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น โดยเนื้อหาของ

ข้อมูลข่าวสารควรมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเป็นการจัดการขยะแบบพึ่งพาตนเองลดการพึ่งพาท้องถิ่น

2) ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมนู่นขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตั้งแต่การร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลางเท่านั้น และจำนวนถังขยะและรอบในการจัดเก็บขยะยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมบัติ ชมภูน้อย (2550) ทำการศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจี่งงาม จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการพึ่งพาเจ้าหน้าที่รัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลมาจัดการหรือเก็บขยะมูลฝอย ปัญหาในการจัดเก็บขยะมูลฝอยพบว่าเข้าเงินไปทำให้เกิดขยะมูลฝอยตกค้าง 3) การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมนู่นพบว่า เป็นปัญหาในการบริหารจัดการขยะ คือการจัดการขยะแบบไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ขาดแคลนเทคโนโลยีและบุคลากรที่มีความรู้ในการจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิสุทธิ มหายศนันท์ (2550) ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา แบ่งได้ 2 ด้านดังนี้ 1. ด้านการบริหารจัดการ องค์กร และบุคลากรที่รับผิดชอบยังขาดความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล งบประมาณการจัดเก็บค่าธรรมเนียมยังไม่ครอบคลุม เทคโนโลยีโดยเฉพาะถังขยะในชุมชนยังไม่ถึงแยกประเภทขยะก่อนนำไปกำจัดและไม่ครอบคลุมพื้นที่ แผนงานโครงการยังไม่สอดคล้องกับปัญหา ไม่มีความต่อเนื่องในแผนระยะยาว 2. ด้านการจัดการขยะมูลฝอยยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล โดยเฉพาะการคัดแยกขยะก่อนนำไปกำจัดทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

4) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมนู่นควรเป็นหน่วยงานหลักในสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารขยะ หรือสนับสนุนให้มีธนาคารขยะ เพื่อทำการรับซื้อขยะ Recycle สอดคล้องกับผลการศึกษาของทิวา ประสุวรรณ และคณะ (2559) ทำการศึกษาเรื่องการจัดกรจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า ความต้องการในการจัดการขยะมูล

ฝอยแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนบ้านแลงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ควรคัดแยกขยะในครัวเรือน แบบใช้ถังคู่ (แยกขยะเปียกและขยะแห้ง) 2) ควรทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ 3) ควรจัดการขยะขยะมูลฝอยโดยมีการเพิ่มมูลค่าที่มีลักษณะเพิ่มรายได้จากของเหลือใช้ และ 4) ควรจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับพื้นที่

1. มาตรการในการจัดการขยะที่เหมาะสมที่สุดกับคนบนพื้นที่สูงคือการลดขยะจากต้นทางจากแหล่งกำเนิดขยะให้มากที่สุดโดยเฉพาะบ้านเรือนโดยการใช้หลักการ 3R คือการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ใหม่โดยไม่ผ่านกระบวนการ และการนำกลับมาใช้ใหม่โดยผ่านกระบวนการ นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการดำเนินการด้านธนาคารขยะในชุมชนเพื่อรับซื้อขยะจากชาวบ้านเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มและจะช่วยลดปัญหาขยะสะสมและปัญหาขาดคนมารับซื้อได้

2. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ควรกำหนดนโยบายให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานให้ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นประเภทขยะมูลฝอย ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อปริมาณขยะในชุมชน และการแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยมากยิ่งขึ้น ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการนำเศษผัก และเศษผลไม้ (เปลือกสับปะรด) ไปทำปุ๋ย เพราะขยะอินทรีย์ประเภทหัวสับปะรดที่เน่าเสียมีเป็นจำนวนมากในพื้นที่

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดการขยะในพื้นที่ พบว่า ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาและวิธีการแก้ไขด้านขยะในพื้นที่ รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลและขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น และควรเปิดเผยข้อมูลด้านรายได้จากการจัดเก็บให้ประชาชนได้รับทราบ

4. ด้านปัญหาการทิ้งขยะเพื่อปลุกจิตสำนึกในการคัดแยกประเภทขยะ และเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรมีถึงในการแยกประเภทขยะที่ชัดเจน เช่น การแยกประเภทสีถัง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับชาติ

1. ควรสนับสนุนระบบการจัดการขยะของชุมชนที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยลดปัญหาขยะที่จะกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เต้าเผาขยะชุมชน ศูนย์กำจัดขยะชุมชน เป็นต้น
2. ควรมีการกระจายอำนาจและจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อด้านการบริหารจัดการขยะ
3. ควรมีบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการเข้ามาให้ความรู้และการแนะนำพื้นที่กำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อลดปัญหาการใช้เขตป่าสงวน หรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในการจัดทำบ่อขยะที่จะกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ควรมีศึกษาถึงวิธีการกำจัดขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง เพื่อลดปัญหาขยะที่จะกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนำอยู่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ, สถานการณ์มลพิษประเทศไทย 2558,

http://infofile.pcd.go.th/mgt/ThailandPollut2558_Form.pdf?CFID=3947453&CFTOKEN=88942811

กรมควบคุมมลพิษ, แผนจัดการมลพิษ 2555 – 2559,

http://infofile.pcd.go.th/mgt/Pcd_plan55to59.pdf?CFID=3947453&CFTOKEN=88942811

จตุพงศ์ อภิพรไพศาล. (2557). การจัดการขยะมูลฝอยบนพื้นที่สูง โดยความร่วมมือ

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในเขตบริการโรงเรียนบ้านป่าขางนาเงิน ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน.

ทิวา ประสุวรรณ ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ ดารากร เจียมวิจักขณ์ ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์ (2559)
วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1
(มกราคม-เมษายน พ.ศ.2559)

วิสุทธิ์ มหายศนันท์ (2550) ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยใน
ครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. รปม. การ
บริหารและการพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์,
อุตรดิตถ์.

สมบัติ ชมภูน้อย (2550) รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบลจี้วังงาม จังหวัดอุตรดิตถ์. ศศ.ม.,
สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, อุตรดิตถ์.